İ d i o t l a r

Joseph Conrad

Çeviren. Abdulhalim Durma

Joseph Conrad, 3 Aralık 1857'de Ukrayna'nın Berdychiv şehrinde, Polonyalı bir ailenin çocuğu olarak doğdu. 1874'te denizcilik kariyerine başladı ve yirmi yıl boyunca dünyayı dolaştı. Bu deneyimler, eserlerinde sıklıkla görülen denizcilik temalarını şekillendirdi. 1896'da ilk romanı Almayer'in Sırça Köşkü'nü yayınladı ve ardından Lord Jim, Heart of Darkness ve Nostromo gibi klasik eserler yazdı. Conrad, İngilizce yazan en önemli yazarlardan biri olarak kabul edilir. Eserleri, insan doğası, yaşamdaki anlam ve doğanın güçleri gibi temaları ele alır. Karmaşık karakterleri, güçlü anlatım tarzı ve egzotik ortamları ile tanınır. Conrad, 3 Ağustos 1924'te İngiltere'de öldü.

Treguier'den Kervanda'ya giden yol boyunca ilerliyorduk. Yolun her iki tarafındaki toprak duvarın üstündeki çitlerin arasından şık bir tırısla geçtik; ardından Ploumar'dan önceki dik yokuşun eteklerinde at normal yürüyüşe geçti ve sürücü ağır bir şekilde arabadan aşağı atladı. Kırbacını şaklattı ve bir eli ayaklıkta, gözleri yerde, arabanın yanında beceriksizce yokuş yukarı tırmandı. Bir süre sonra başını kaldırdı, kırbacın ucuyla yolu işaret etti ve şöyle dedi

"İdiot!"[1]

Güneş, arazinin dalgalı yüzeyi üzerinde göz kamaştırıcı şekilde parlıyordu. Yükseltiler, dalları sanki kazıklar üzerine tünemiş gibi gökyüzüne uzanan cılız ağaç kümeleriyle kaplıydı. Yamaçlarda zikzaklar çizen çitler ve taş duvarlarla bölünmüş küçük tarlalar, naif bir resmin acemice çizilmiş karalamalarını andıran canlı yeşiller ve sarılardan oluşan dikdörtgen parçalar halinde uzanıyordu. Manzara, tepelerden denize doğru sürünerek ilerleyen bir toz nehri gibi, uzaklarda uzun ilmekler halinde uzanan bir yolun beyaz çizgisiyle ikiye bölünmüştü.

"İşte burada," dedi sürücü tekrar.

Yolun kenarındaki uzun otların arasında bir yüz, biz ağır ağır ilerlerken tekerleklerin hizasında arabanın yanından adeta süzülerek geçti. Embesil yüz kıpkırmızıydı ve sık kırpılmış saçları olan kafa, çenesi tozun içinde tek başına yatıyor gibiydi. Derin hendeğin dibinde sıklaşan çalıların arasında kaybolmuştu.

Yüzü bir oğlan çocuğuna aitti. Boyuna bakılırsa on altı yaşında olabilirdi -belki daha az, belki de daha fazla.

1 İdiot, Yunancadan gelme bir kelime olup başlangıçtaki anlamı “özel yeteneklerden yoksun kişi”dir. Latincede ise sıradan kişi anlamındadır. Geç Latincede “eğitilmemiş insan” demektir. Türkçede aptal, salak sözleriyle ifade edilir.

Bu tür yaratıklar zamanla unutulur ve ölüm onları şefkatli bağrında toplayana kadar yıllar boyu dokunulmadan yaşarlar; çocuklarının en önemsizini yaptığı işin baskısına rağmen asla unutmayan sadık ölüm.

"Ah! Bir tane daha!", dedi adam. Sanki beklenen bir şeyi yakalamış gibi ses tonunda belli bir memnuniyetle.

Bir tane daha vardı. Bu ise, güneş ışığının parlaklığında, kendi kısa gölgesinin sonunda neredeyse yolun ortasında duruyordu. Ellerini uzun ceketinin iki koluna sokmuş, başı omuzlarının arasına gömülmüş, sıcaktan dolayı kamburu çıkmış halde duruyordu. Uzaktan bakıldığında şiddetli soğuktan muzdarip biri gibi görünüyordu.

"Bunlar ikizler," diye açıkladı sürücü.

Aptal iki adım uzaklaştı ve yanından geçerken omzunun üzerinden bize baktı. Bakış, görmeyen ve dik dik bakan, büyülenmiş bir bakıştı; ama bize bakmak için dönmedi. Muhtemelen görüntü, onun şekilsiz beyninde hiçbir iz bırakmadan gözlerinin önünden geçti. Tırmanışı tamamladığımızda kaputun üzerinden baktım. Yolda, onu bıraktığımız yerde duruyordu.

Sürücü koltuğuna tırmandı, dilini şaklattı ve yokuş aşağı indik. Fren zaman zaman korkunç bir şekilde gıcırdıyordu. Ayaklarıyla gürültüyle çalışan mekanizmayı susturdu ve yerinde yarım tur dönerek şöyle dedi-

"Yakında birkaç tane daha göreceğiz."

“Daha fazla aptal mı? Peki onlardan kaç tane var?” Diye sordum.

"Dört kişi var burada; Ploumar yakınlarında bir çiftçinin çocukları. . . . Anne ve babası öldü”, diye ekledi bir süre sonra. "Büyükannem çiftlikte yaşıyor. Gündüzleri bu yolda dolaşıyorlar ve akşam karanlığında sığırlarla birlikte evlerine dönüyorlar. . . . İyi bir çiftlik."

Diğer ikisini de gördük: sürücünün söylediğine göre bir erkek ve bir kız. Tamamen aynı şekilde giyinmişlerdi; jüpon benzeri eteklerle şekilsiz giysiler içindeydiler. İçlerinde yaşayan kusurlu şey, bu varlıkları, sert saz saplarının arasına yayıldıkları kıyının tepesinden bize doğru ulumaya sevk etti. Kesilmiş siyah başları, sayısız küçük çiçeğin bulunduğu parlak sarı duvardan dışarı doğru uzanıyordu. Bağırmanın verdiği gerginlikten yüzler morarmıştı; sesler yaşlı insanların seslerinin mekanik bir taklidi gibi boş ve çatlak geliyordu; ve bir şeride döndüğümüzde aniden durdu.

Ülkeyi dolaşırken onları birçok kez gördüm. Korkunç karanlıklarının açıklanamaz dürtülerine göre, yol boyunca oraya buraya sürüklenerek yaşıyorlardı. Bunlar güneş ışığına bir hakaret, boş gökyüzüne bir sitem, vahşi manzaranın yoğun ve amaçlı canlılığına bir lekeydi. Zamanla sorularıma verilen kayıtsız yanıtlardan, yol kenarındaki hanlarda ya da o aptalların musallat olduğu yollarda duyulan kayıtsız sözlerden anne babalarının hikayesi karşımda şekillendi. Bunların bir kısmını, biz, damlayan deniz yosunuyla dolu iki tekerlekli bir arabanın yanında kumların üzerinde yürürken, elinde muazzam bir kırbaç olan, zayıf ve şüpheci yaşlı bir adam anlattı. Bazen de başkaları hikayeyi onaylayıp tamamladılar: Ta ki, cahil kalplerin katlandığı karanlık sınavların ifşaatları, her zaman olduğu gibi, müthiş ve basit bir hikaye olarak sonunda karşıma çıkana kadar.

Jean-Pierre Bacadou askerlikten döndüğünde yaşlıları çok yaşlı buldu. Çiftliğin işlerinin tatmin edici bir şekilde yapılmadığını acıyla gördü. Babanın eski günlerin enerjisi yoktu. Çalışanlar ustanın gözünü üzerlerinde hissetmiyordu. Jean-Pierre, evin tek girişinin önünde yer alan avludaki gübre yığınının olması gerektiği kadar büyük olmadığını üzüntüyle fark etti. Çitler tamir istiyordu

ve sığırlar bakımsızlıktan acı çekiyordu. Evde anne neredeyse yatalak durumdaydı ve kızlar büyük mutfakta sabahtan akşama kadar hiç azarlanmadan yüksek sesle gevezelik ediyorlardı. Kendi kendine şöyle dedi: “Bütün bunları değiştirmeliyiz.” Bir akşam, batan güneşin ek binalarının arasından avluya giren ışınları, parlak çizgilerle ağır gölgelere hükmettiğinde, konuyu babasına açtı. Gübre yığınının üzerinde opal renkli ve kokulu bir sis yüzüyordu ve yağmacı tavuklar kaşınmayı bırakıp yuvarlak gözleriyle ani bir bakışla, boğuk bir sesle konuşan, hem zayıf hem de uzun boylu iki adamı inceliyorlardı. Romatizma nedeniyle buruşmuş ve yılların verdiği çalışmayla beli bükülmüş olan yaşlı adam, kemikli ve heteroseksüel olan genç, hiçbir jest yapmadan, köylülerin kayıtsız, ciddi ve yavaş tavrıyla konuşuyordu. Ancak güneş batmadan önce baba, oğlunun mantıklı iddialarına boyun eğmişti. Jean-Pierre "Kendi adıma konuşmuyorum" diye ısrar etti. "Bu toprak için. Kötü kullanıldığını görmek üzücü. Kendim için sabırsız değilim.” Yaşlı adam bastonunun üzerinden başını salladı. “Söylemem gerek; Söylemem gerek,” diye mırıldandı. "Haklı olabilirsin. İstediğini yap. Memnun olacak olan annedir."

Anne gelininden memnundu. Jean-Pierre iki tekerlekli yaylı arabayı hızla avluya getirdi. Gri at beceriksizce dörtnala gidiyordu ve yan yana oturan gelin ve damat, okların yukarı aşağı hareketiyle düzenli ve sert bir şekilde ileri geri sarsılıyordu. Yolda, uzaktaki düğün davetlileri çiftler ve gruplar halinde başıboş dolaşıyordu. Adamlar boştaki kollarını sallayarak ağır adımlarla ilerlemekteydiler. Kasaba kıyafetlerine bürünmüşlerdi; beceriksizce kesilmiş ceketler, sert siyah şapkalar, çok cilalı devasa botlar. Hepsi sade siyahlar içindeki, beyaz kepleri ve sırtlarında üçgen şeklinde katlanmış soluk renk

şalları olan kadınları, yanlarında hafifçe geziniyordu. Önde keman tiz bir şarkı söylüyor, gayda horluyor ve mırıldanıyor, bu arada oyuncu ağır takunyalarını havaya kaldırarak ciddi bir şekilde hoplayıp zıplıyordu. Kasvetli alay, güneş ışığından ve gölgelerden, tarlalar ve çalılıklar arasında dar sokaklara girip çıkıyor, sağa ve sola birlikler halinde kaçışan küçük kuşları korkutuyordu. Bacadou'nun çiftliğinin avlusundaki uzun karmaşa, çığlıklar ve selamlar eşliğinde kapıyı iten erkek ve kadın kalabalığına dönüştü. Düğün yemeği aylarca hatırlandı. Meyve bahçesinde muhteşem bir ziyafet vardı. Ertesi günün öğleden sonrasına kadar, Treguier'e giden yol boyunca, hatırı sayılır maddi imkanlara ve mükemmel bir üne sahip çiftçilerin hendeklerde uyuduğu görülüyordu. Jean-Pierre'in mutluluğuna tüm kırsal kesim katıldı. Ayık kaldı ve sessiz karısıyla birlikte yoldan çekilerek anne ve babanın kutlamaları kabul etmesine izin verdi. Ama ertesi gün güçlü bir şekilde dizginleri eline aldı ve yaşlılar, sonunda -mezarın habercisi olan- bir gölgenin üzerlerine düştüğünü hissettiler. Dünya gençlerindi.

İkizler doğduğunda evde yeterince yer vardı, çünkü Jean-Pierre'in annesi Ploumar mezarlığında ağır bir taşın altında yaşamaya gitmişti. O gün, oğlunun evliliğinden bu yana ilk kez, mutfağa akın eden bir grup tuhaf kadın tarafından ihmal edilen yaşlı Bacadou, sabahleyin şömine rafının altındaki koltuğundan ayrıldı ve beyaz buklelerini kasvetli bir şekilde sallayarak ahıra gitti. Torunların hepsi çok iyiydi ama o öğlen çorbasını istiyordu. Bebekler gösterildiğinde onlara sabit bir bakışla baktı ve şöyle bir şeyler mırıldandı: "Bu çok fazla." Çok fazla mutluluk mu kastettiğini, yoksa sadece soyundan gelenlerin sayısı hakkında mı yorum yaptığını söylemek imkansız. Kırgın oduğu anlaşılıyordu; yaşlı, değişmez yüz hatlarının ifade edebileceği kadarıyla; ve daha sonra günlerce, neredeyse

günün her saatinde, burnu dizlerinin üzerinde, diş etleri arasında bir pipoyla ve bir tür öfkeli, yoğun somurtkanlıkla kapıda otururken görülebiliyordu. Bir defasında oğluyla konuştu ve inleyerek yeni gelenlerden söz etti: "Toprak konusunda kavga edecekler." Jean-Pierre umursamaz bir tavırla, "Buna aldırma baba," diye yanıtladı ve iki büklüm, inatçı bir ineği omzunun üzerinden çekerek yanından geçti.

O mutluydu, karısı Susan da öyle. Bu, yeni ruhları mücadeleye, belki de zafere ulaşmaya davet eden ruhani bir sevinç değildi. On dört yıl içinde her iki oğlan da yardımcı olacaklardı; ve daha sonra Jean-Pierre, iki büyük oğlunun toprağın üzerinde bir tarladan diğerine koşarak, sevilen ve verimli topraktan ürün elde ettiğini hayal etti. Susan da mutluydu, çünkü kendisinin talihsiz kadın olarak anılmasıını istemiyordu ve artık kimsenin ona bu şekilde hitap edemeyeceği çocukları vardı. Hem kendisi hem de kocası daha geniş bir dünyaya dair bir şeyler görmüşlerdi; o, hizmeti sırasında; Breton bir aileyle Paris'te yaklaşık bir yıl geçirmişti; ama doğduğu yer olan, kayalar ve kumlardan oluşan çorak bir çemberin içinde yer alan tepelik ve yeşil kırsal bölgeden daha uzun süre ayrı kalamayacak kadar evini özlemişti. Oğlanlardan birinin belki de rahip olması gerektiğini düşünüyordu ama cumhuriyetçi olan ve din adamlarına verdiği adla "kargalardan" nefret eden kocasına bu konuda hiçbir şey söylemedi. Vaftiz töreni muhteşem bir olaydı. Bacadous'lar zengin ve nüfuzlu olduğundan ve ara sıra masraflara aldırış etmediğinden herkes onlara geldi. Bu sırada, büyükbaba yeni bir ceketi almıştı.

Birkaç ay sonra, bir akşam mutfak süpürülüp kapı kilitlendiğinde, Jean-Pierre karyolaya bakarak karısına sordu: "Bu çocukların nesi var?" Ve sanki sakin sakin söylenen bu sözler bir talihsizliğin habercisiymiş gibi,

avlunun öbür ucundaki domuz ahırından duyulmuş olması gereken yüksek sesli bir feryatla cevap verdi; çünkü domuzlar (Bacadouslar ülkedeki en iyi domuzlara sahipti) gecenin karanlığında kıpırdanıyor ve şikayetçi bir şekilde homurdanıyorlardı. Kocası duvara bakarak, çorba tabağından çenesinin altında dumanlar tüterek ekmeğini ve tereyağını yavaşça öğütmeye devam etti. Alışverişten geç dönmüştü ve arkasından (ilk kez değil) fısıltılara kulak misafiri olmuştu. Geri dönerken kelimeleri zihninde döndürdü. "Basit! Bunların her ikisi de. . . . Asla işe yaramaz! . . . Pekala! Olabilir, olabilir. Görmek lazım. Karısına sorardım." Bu onun cevabıydı. Göğsüne bir darbe gelmiş gibi hissetti, ama yalnızca şunu söyledi: “Git, bana biraz elma şarabı getir. Susadım!"

Kadın elinde boş bir sürahiyle inleyerek dışarı çıktı. Sonra adam ayağa kalktı, ışığı aldı ve yavaşça beşiğe doğru ilerledi. Bebekler uyumaktaydı. Onlara yan gözle baktı, lokmasını orada bitirdi, ağır ağır geri döndü ve tabağının önüne oturdu. Karısı geri döndüğünde başını kaldırmadı, birkaç kaşık dolusu yemeği şapırtıyla yuttu ve donuk bir tavırla şunları söyledi:

“Uyuduklarında başkalarının çocukları gibiler.”

Aniden yakındaki bir tabureye oturdu ve sessiz bir hıçkırık fırtınasıyla sarsıldı, konuşamadı. Yemeğini bitirdi ve sandalyesinde öylece kaldı, bakışları tavanın siyah kirişleri arasında kaybolmuştu. Önündeki donyağı mumu kırmızı ve düz bir şekilde parlayarak ince bir duman tabakası yaymaktaydı. Işık boğazının sert, güneşten yanmış derisine vuruyordu; çökmüş yanakları karanlık lekelere benziyordu ve sanki sonsuz fikirleri zorlukla düşünmüş gibi, kederli görünüşü kayıtsızdı. Sonra kasıtlı olarak şöyle dedi:

“Görmeliyiz. . . insanlara danış. Ağlama. . . . Hepsi böyle olmayacak. . . kesinlikle! Artık uyumalıyız."

Yine bir erkek olan üçüncü çocuk doğduktan sonra Jean-Pierre işine gergin bir umutla devam etti. Dudakları eskisinden daha dar ve daha sıkı görünüyordu; sanki işlediği toprağı bırakma korkusuyla göğsünde mırıldanan umudun sesini duyuyordu. Çocuğun, taş zeminde ağır bir takunya sesiyle yatağa doğru adım atmasını izledi ve köylü insanlığının bir sakatlığı gibi olan o kayıtsızlıkla omzunun üzerinden içeriye baktı. Sahip oldukları ve hizmet ettikleri toprak gibi, gözleri ve konuşması yavaş olan bu adamlar da yanan yüreklerini göstermezler; öyle ki, sonunda toprakta olduğu gibi onlarda da çekirdekte ne olduğu bir sorun haline gelir: ısı, şiddet, gizemli ve korkunç bir güç ya da yaşamı sürdüren veya öldüren bitkilerden oluşan bir ürün yetiştirmeye hazır bir toprak parçasından, verimli ve hareketsiz, soğuk ve duygusuz bir kütleden başka bir şey değil.

Anne başka gözlerle izliyor, başka beklentilerle dinliyordu. Yüksek rafların altında domuz pastırması yığınlarını taşıyan büyük şöminenin yanında, demir darağacında sallanan tencereye dikkat kesilmiş, tarlada çalışan işçilerin akşam yemeğine oturdukları uzun masayı ovmakla meşguldü. Aklı, umut etmek ve acı çekmek için gece gündüz nöbetteydi. O çocuk da diğer ikisi gibi hiç gülümsemedi, ona asla ellerini uzatmadı, hiç konuşmadı; Sadece herhangi bir parıltıya sabit bir şekilde bakabilen, ancak zeminde yavaşça süzülen güneş ışınının parlaklığını umutsuzca takip edemeyen iri siyah gözlerinde, onu hiçbir zaman tanıyan bir bakış olmadı. Erkekler işteyken, üç aptal çocuğuyla, ayakları ateşin sıcak küllerinin yanında, sert, köşeli ve hareketsiz oturan çocuksu büyük babası arasında uzun günler geçiriyordu. Zayıf yaşlı adam torunlarında bir sorun olduğundan şüpheleniyor gibiydi. Yalnızca bir kez, ya sevgiden ya da görgü duygusundan etkilenerek en küçüğünü emzirmeye kalkıştı. Çocuğu

yerden kaldırdı, dilini şaklattı ve kemikli dizleriyle titrek bir dörtnala koşmayı denedi. Sonra buğulu gözleriyle çocuğun yüzüne yakından baktı ve onu tekrar yavaşça yere bıraktı. Ve o da oturdu, ince bacaklarını çaprazladı, tencereden çıkan buhara bunak ve endişeli bir bakışla başını salladı.

Sonra Bacadou'nun çiftlik evinde sessiz bir ızdırap yaşandı, sakinlerinin nefesini ve ekmeğini paylaştı; ve Ploumar mahallesi rahibinin tebrik etmek için büyük bir nedeni vardı. Zengin toprak sahibi Marquis de Chavanes'i, İlahi Takdir'in anlaşılmaz yolları hakkındaki vakur, basmakalıp sözlerin neşeli bir şekilde söylenmesi amacıyla çağırdı. Perdeli oturma odasının uçsuz bucaksız loşluğunda, siyah bir minderi andıran küçük adam, şapkası dizlerinin üzerinde bir kanepeye doğru eğildi ve kalın eliyle Paris kıyafetlerinin uzun, zarifçe akan çizgilerini işaret etti. yarı eğlenen, yarı sıkılan markiz, bu sözleri nezaketle dinliyordu. Coşkulu ve alçakgönüllüydü, gururlu ve huşu içindeydi. İmkansız olan gerçekleşmişti. Öfkeli cumhuriyetçi çiftçi Jean-Pierre Bacadou geçen Pazar ayinine katılmıştı; ziyaret eden rahipleri bir sonraki Ploumar festivalinde eğlendirmeyi teklif etmişti! Bu, Kilise ve iyi amaç adına bir zaferdi. "Mösyö le Marquis'e hemen gelip bunu anlatacağımı düşündüm. Ülkemizin refahı için ne kadar kaygılı olduğunu biliyorum," dedi rahip yüzünü silerek. Akşam yemeğine kalması istendi.

O akşam misafirlerini parkın ana kapısında gördükten sonra geri dönen Chavane'ler, ay ışığında, uzun gölgelerini kestane ağaçlarıyla kaplı düz caddede takip ederek dolaşırken konuyu tartıştılar. Elbette bir kralcı olan markiz, Ploumar'ı, kıyıdaki dağınık köyleri ve kumların sarı düzlüğünü çevreleyen taşlık adaları kapsayan komünün belediye başkanıydı. Ülkenin o bölgesinde güçlü bir cumhuriyetçi unsur bulunduğundan konumunu

güvensiz hissetmişti; ama şimdi Jean-Pierre'in din değiştirmesi onu güvende kılmıştı. Çok memnun oldu. Karısına, "Bu insanların ne kadar etkili olduğu hakkında hiçbir fikriniz yok" diye açıkladı. “Artık bir sonraki yerel seçimin iyi geçeceğinden eminim. Tekrar seçileceğim” dedi. Markiz neşeli bir tavırla, "Hırsın tamamen doyumsuz, Charles," diye karşılık verdi. "Ama ma chere amie[2]," diye tartıştı koca ciddiyetle, "Bu yıl Meclis seçimleri nedeniyle doğru adamın belediye başkanı olması çok önemli. Eğer bunun beni eğlendirdiğini düşünüyorsan. . .”

Jean-Pierre, kayınvalidesine karşı koyamadı. Madam Levaille, en az on beş millik bir çevrede tanınan ve saygı duyulan bir iş kadınıydı. İri yapılı ve yiğit bir kadındı, ülke çapında yaya olarak ya da bir tanıdığının arabasında görülüyordu; elli sekiz yaşına rağmen sürekli iş peşinde koşarak daima hareket halindeydi.

Bütün mezralarda evleri vardı, granit ocakları işletiyordu, kosterlere taş yüklüyordu[3], hatta Manş Adaları ile ticaret yapıyordu[4]. Geniş yanaklı, iri gözlü, yaşlı bir

---

2 sevgili hayat arkadaşım

3 Bir ülke karasularında kıyı boyunca sefer yaparak yük taşıyan gemilere koster gemileri adı verilmektedir. İsmi de aslında “coaster” kelimesinden okunduğu gibi dilimize geçmiştir. Genellikle düşük tonajlı gemilerden oluşmaktadır. En çok bilinen koster tipi gemiler genellikle kum kosterleridir. Belirli yerlerden, deniz tabanındaki kumları alırlar. Veya küçük bir sahil kasabasından ağaç tomruklarını bir diğer limana transfer etmekte kullanılmaktadırlar.

4 Manş Adaları, Manş Denizi'nde, Normandiya sahiline yakın, Birleşik Krallık'a bağlı, içişlerinde bağımsız takımadalar. Jersey, Alderney, Guernsey, Sark adaları ile muhtelif adacıklardan oluşur. Toplam nüfus 149.800 (2001),[2] adaların toplam yüz ölçümleri 194 km2'dir. Manş Adaları'nda tarih öncesi dönemlerde yerleşkeler olduğu fosil kanıtlarıyla sabittir. Adalar 10. yüzyılda Normandiya dükalığına bağlıydı. Norman dükü William'ın (sonradan Fatih William) 1066'da İngiltere'yi fethetmesi ve

kadının sakin ve yenilmez inatçılığıyla ne söylediğini bilen ikna edici bir konuşması vardı; Aynı evde nadiren iki gece kalırdı; ve yol kenarındaki hanlar onun nerede olduğunu öğrenmek isteyenler için en iyi yerlerdi. Ya geçmişti ya da altıda oradan geçmesi bekleniyordu; ya da içeri giren biri onu sabah görmüş ya da o akşam onunla buluşmayı beklemişti. Yollara hakim hanlardan sonra en çok gittiği yapılar kiliselerdi. Liberal düşünceye sahip erkekler, küçük çocukları, Madame Levaille'in orada olup olmadığını görmek için kutsal yapılara koşmaya ikna eder ve ona falanca kişinin onunla patates, un, taş veya başka konularda konuşmak için yolda olduğunu söylerlerdi. İbadetlerini yarıda keser, gözlerini kırpıştırarak dışarı çıkar ve kendini güneş ışığına bırakırdı; karşıdaki hanın mutfağındaki bir masada sakin ve mantıklı bir şekilde iş konularını tartışmaya hazırdı. Son zamanlarda birkaç kez damadının yanında birkaç gün kalmış, sakin bir yüz ve yumuşak bir ses tonuyla keder ve talihsizliğe karşı onunla konuşmuştu. Jean-Pierre, alayda yerleşmiş olan inançların argümanlarla değil, gerçeklerle göğsünden sökülüp atıldığını hissetti. Tarlalarında yürürken bunu düşündü. Üç tane vardı. Üç! Hepsi aynı! Neden? Böyle şeyler herkesin başına gelmezdi, adını duyduğu hiç kimsenin başına gelmemişti. Bir; geçebilir. Ama üç! Her üçü. Sonsuza kadar işe yaramaz, yaşarken beslenmek ve . . . O öldüğünde topraklara ne olacaktı? Bunun görülmesi

---

Britanya kralı olması ile birlikte adalar Britanya hâkimiyetine geçti. Manş Adaları II. Dünya Savaşı esnasında Almanlar tarafından işgal edilen tek Büyük Britanya toprağıydı. Ecrehous ve Les Minquiers adacıklarının aidiyeti uzun yıllar Fransa ve Birleşik Krallık arasında sorun oldu. 1953 yılında Uluslararası Adalet Divanı adacıkların Birleşik Krallık'a bağlı olduğu hükmünü verdi. 20. yüzyılın sonlarında bölgedeki zengin petrol yatakları nedeniyle kıta sahanlığının durumu konusu dünya gündemine geldi

gerekir. İnançlarını feda edecekti. Bir gün karısına şunu söyledi:

“Bakalım Tanrın bizim için ne yapacak. Bazı ayinlerin parasını öde.

Susan erkeğine sarıldı. O ise, eğilmeden durdu, sonra topuklarının üzerinde dönüp dışarı çıktı. Ancak daha sonra siyah bir papaz cüppesi, kapısının aralığını kararttığında itiraz etmedi; Hatta kendisi de rahibe biraz elma şarabı ikram etmişti. Konuşmayı uysal bir tavırla dinledi; iki kadın arasında ayine gitti; Paskalya'da rahibin "dini görevleri" dediği şeyi yerine getirdi. O sabah kendini ruhunu satmış bir adam gibi hissetti. Öğleden sonra, papazların en iyi duruma sahip olduğunu ve şimdi papaz yiyicisini yiyeceklerini söyleyen eski bir arkadaşı ve komşusuyla şiddetli bir şekilde kavga etti. Eve darmadağınık ve kanlar içinde geldi ve tesadüfen çocuklarını gördü (genellikle yoldan çekiliyorlardı), tutarsız bir şekilde küfrediyor, küfrediyor, masaya vuruyordu. Susan ağladı. Madam Levaille sakin ve hareketsiz oturuyordu. Kızına “Geçecek” güvencesi verdi; ve kalın şemsiyesini alarak, taş ocağından granit yükleyeceği bir uskunanın peşine düşmek için aceleyle yola çıktı[5].

Bir yıl kadar sonra kız doğdu. Bir kız. Jean-Pierre bunu tarlalarda duymuş ve bu habere o kadar üzülmüştü ki, kendisine ısrarla eve gitmesi söylenmesine rağmen sınır duvarına oturup akşama kadar orada kalmıştı. Bir kız! Kendini yarı aldatılmış hissediyordu. Ancak eve döndüğünde kaderine kısmen razı oldu. Onu iyi bir adamla evlendirebiliriz; boşuna değil, biraz anlayışlı ve güçlü kollara sahip bir adamla. Üstelik bir sonraki çocuk da erkek olabilir, diye düşündü. Tabii ki iyi olacaklar. Yeni

---

5 Pruva direği kaba sorta armalı, grandi direği sübye armalı olan 1.8-15 ton yük taşıyan iki direkli yelkenli gemi

saflığı şüphe götürmezdi. Kötü şans kırıldı. Karısıyla neşeli bir şekilde konuştu. O da umutluydu. O vaftiz törenine üç rahip geldi ve Madame Levaille vaftiz annesiydi. Çocuk da aptal çıktı.

Daha sonra pazar günlerinde Jean-Pierre'in sert, kavgacı ve açgözlü bir şekilde pazarlık yaptığı görüldü; sonra suskun bir ciddiyetle sarhoş olmak; sonra akşam karanlığında bir düğüne yakışır bir hızla ama bir cenaze töreni için yeterince kasvetli bir yüzle eve dönüyordu. Bazen karısının da kendisiyle gelmesi konusunda ısrar ediyordu; ve sabahın erken saatlerinde, bacakları bağlı, her telaşta melankolik bir iç çekişle homurdanan çaresiz domuzun üzerindeki dar koltukta yan yana titreyerek arabaya binerlerdi. Sabah yolculukları sessizdi; ama akşam eve geldiğinde sarhoş Jean-Pierre şiddetle mırıldanıyor ve başkalarınınkine benzeyen çocuklar yetiştiremeyen kafası karışmış kadına hırlıyordu. Arabanın düzensiz sallanmalarına karşı tutunan Susan, duymuyormuş gibi yapmaktaydı. Bir keresinde, Ploumar'dan geçerlerken, belirsiz ve sarhoş bir dürtü onu kilisenin tam karşısına park etmesine neden oldu. Ay, hafif beyaz bulutların arasında yüzüyordu. Mezar taşları, kilise avlusundaki ağaçların aşınmış gölgeleri altında solgun bir şekilde parlıyordu. Köyün köpekleri bile uyuyordu. Sadece bülbüller uyanıkken mezarların sessizliği üzerinde şarkılarının heyecanını haykırıyorlardı. Jean-Pierre karısına kalın bir sesle şöyle dedi:

"Orada ne olduğunu düşünüyorsun?"

Kırbacını kuleye doğrulttu, saatin büyük kadranı ay ışığında gözleri olmayan solgun bir yüz gibi görünüyordu ve dikkatlice dışarı çıkarak hemen tekerleğin yanına düştü. Kendini toparladı ve kilise avlusunun demir kapısına giden birkaç basamağı teker teker tırmandı. Yüzünü parmaklıklara dayadı ve belli belirsiz seslendi.

"Hey oradaki! Dışarı çık!"

"Jean! Geri dön! Geri dön!" diye yalvardı karısı alçak sesle.

Hiç umursamadı, orada bekliyor gibiydi. Bülbüllerin şarkısı kilisenin yüksek duvarlarına dört bir yandan çarpıyor ve umut ve keder sözleriyle kazınmış taş haçlar ile düz gri levhaların arasından geriye doğru akıyordu.

"Hey oradaki! Dışarı çık!"" diye bağırdı Jean-Pierre yüksek sesle.

Bülbüller şarkı söylemeyi bıraktı.

"Hiç kimse?" Jean-Pierre'e devam etti. “Orada kimse yok. Kargaların bir dolandırıcılığı. İşte bu!. Hiçbir yerde kimse yok. Bunu küçümsüyorum. Allez! Hoop!”

Kapıyı tüm gücüyle salladı ve demir parmaklıklar, taş basamakların üzerinden sürüklenen bir zincir gibi korkunç bir çınlamayla takırdadı. Yakınlarda bir köpek hızla havladı. Jean-Pierre sendeleyerek geri çekildi ve art arda üç atılımdan sonra arabasına bindi. Susan çok sessiz ve hareketsiz oturuyordu. Sarhoş bir ciddiyetle ona şöyle dedi:

"Gör bak? Hiç kimse yok. Aptal durumuna düşürüldüm! Vay be! Birisi bunun bedelini ödeyecek. Bir dahaki sefere evin yakınında gördüğümde kamçımı şaklatacağım . . . kara sırtında . . . Yapacağım. Onu orada istemiyorum. . . o sadece leş kargalarının fakir halkı soymasına yardım ediyor. Ben bir adamım. . . . Başkaları gibi çocuk sahibi olup olamayacağımı göreceğiz. . . Şimdi sen düşün.. . . . Hepsi olmayacak. . . Tümü . . . görürüz. . . .”

Parmaklarıyla yüzünü kapatan kadının sesi duyuldu...

“Böyle söyleme, Jean; böyle söyleme, erkeğim!"

O ise, elinin tersiyle kadının kafasına sert bir darbe indirdi ve onu arabanın dibine düşürdü; orada çömeldi, her sarsıntıyla içler acısı bir halde sağa sola savruldu. Ayağa kalkarak, kırbacını savurdu, hantal bir şekilde dörtnala giden gri atın dizginlerini sallayarak, ağır koşum takımını geniş gövdesinin üzerinde sıçratarak öfkeyle arabayı sürüyordu. Yol boyunca tekerleklerin takırtısını takip eden çiftlik köpeklerinin sinirli havlamalarıyla köy, gecenin karanlığında gürültüyle çınlıyordu. Birkaç gecikmiş yolcunun hendeğe adım atmaya ancak zamanları oldu. Kendi kapısında direğe takıldı ve arabadan kafa üstü fırladı. At yavaşça kapıya doğru ilerledi. Susan'ın delice çığlıkları üzerine çiftçiler dışarı fırladı. Onun öldüğünü sanıyordu ama o sadece düştüğü yerde uyuyordu ve ona doğru koşan adamlarına uykusunu böldükleri için lanet okudu.

Sonbahar geldi. Bulutlar tepelerin siyah hatları üzerine alçalıyordu; ve ölü yapraklar, rüzgar derin bir iç çekerek onları çıplak vadilerin oyuklarına bırakana kadar çıplak ağaçların altında spiral dönüşler yaparak dans etti. Ve sabahtan akşama kadar köyün her yerinde siyah çıplak dallar görülüyordu; dallar sanki acıdan buruşmuş gibi eğri büğrü ve bükülmüş, bulutlarla ıslanmış toprak arasında üzgün bir şekilde sallanıyordu. Yaz günlerinin berrak ve yumuşak akıntıları, intihara yönelmiş bir deliliğin öfkesiyle, denize giden yolu kapatan taşlara renk değiştirip öfkeyle akıyordu. Ufuktan ufka doğru, kumlara giden büyük yol, tepelerin arasında, içi boş virajların donuk parıltısıyla uzanıyor, gidilemez bir çamur nehrini andırıyordu.

Jean-Pierre, çiseleyen yağmurda bulanık ve uzun adımlarla ilerleyerek ya da sanki evrenin en ucunda yürüyormuş gibi, sürüklenen bulutların gri perdesinin üzerinde yalnız ve yüksekte, yüksek tepelerde uzun

adımlarla ilerleyerek tarladan tarlaya gitti. Kara toprağa, sessiz ve ümit verici dünyaya, gökyüzünün örtülü hüznü altında ölüm gibi bir sessizlik içinde hayatı yapan gizemli dünyaya baktı. Ve ona öyle geliyordu ki, çocuksuzdan da beter bir adam için tarlaların bereketi konusunda hiçbir umut vaat edilmiyordu; toprak ondan kaçıyor, ona meydan okuyor, ona bulutlar gibi kaşlarını çatıyor, kasvetli ve başının üzerinde hızla koşuyordu. Yalnız başına tarlalarıyla yüzleşmek zorunda kalan adam, geride kalan toprak parçasından önce yok olan insanın acziyet duygusunu hissetti.

Ortaya çıkan çimlere usta gözüyle bakacak bir oğlunun yanında olması umudundan mı vazgeçmeli? Onun düşündüğü gibi düşünen, onun hissettiği gibi hisseden bir adam; Kendisinin bir parçası olacak ve kendisi gittiğinde o dünyayı ustaca ayaklar altına almaya devam edecek bir adam mı? Uzaktaki bazı akrabalarını düşündü ve onlara yüksek sesle lanet okuyacak kadar kendini vahşi hissetti. Onlar! Asla! Eve doğru döndü ve dosdoğru evinin, birbirine geçmiş ağaç iskeletleri arasından görünen çatısına doğru ilerledi. Bacaklarını çitin üzerinden sallarken, gaklayan bir kuş sürüsü yavaşça toprağın üzerine kondu; kurum taneleri gibi gürültüsüz ve çırpınarak arkasından aşağı indi.

O gün Madam Levaille öğleden sonra erkenden Kervanion yakınındaki evine gitmişti. Oradaki granit ocağında çalışan adamların bir kısmına para ödemek zorundaydı ve zamanında gitmişti, çünkü küçük evinde işçilerin şehre gitme zahmetine girmeden maaşlarını harcayabilecekleri bir dükkan vardı. Ev kayaların arasında tek başına duruyordu. Çamur ve taşlardan oluşan bir yol kapının önünde son buluyordu. Dalgaların şiddetli çalkantısından yeni çıkmış, Taşkesicinin bulunduğu noktada karaya çıkan deniz rüzgarları, görünmezliğin

muazzam hücumuna karşı sürekli kısa kollu, yüksek haçları sabit bir şekilde ayakta tutan hareketsiz siyah kaya yığınlarına doğru şiddetle uluyordu[6]. Korunaklı konut, fırtınanın ortasında, bir kasırganın ortasındaki sessizlik gibi sakin, yankılanan ve rahatsız edici bir durumda duruyordu. Fırtınalı gecelerde, sular çekildiğinde, evin on beş metre aşağısındaki Fougere Körfezi, sanki aşağıdaki kumlar canlı ve şikayetçiymiş gibi mırıltıların ve iç çekişlerin yükseldiği devasa, siyah bir çukura benziyordu. Sular yükseldiğinde, geri dönen su kısa hücumlarla kaya çıkıntılarına saldırıyor, sonunda kurşuni ışık patlamaları ve iç kısımlara doğru uçup otlaklardaki otları öldüresiye boğan serpinti sütunları ortaya çıkıyordu.

---

6 "Short-armed, high crosses" ifadesi, Stonecutter's Point'te bulunan Kelt haçlarını tasvir ediyor. İfadenin anlamını şu şekilde açabiliriz: Yüksek haçlar: Bunlar, genellikle İrlanda ve İskoçya'da bulunan, üzerinde haç oyması bulunan ve gövdesinde İncil sahneleri veya karmaşık tasarımlar bulunan uzun, serbest duran taş anıtlardır. Kısa kollu: Bu, haçın orantısına atıfta bulunur. Eşit uzunlukta kollara sahip bir Latin haçının aksine, Kelt haçları genellikle haçın genel yüksekliğine kıyasla daha kısa kollara sahiptir. Bu, bu tür anıtların karakteristik bir tasarım öğesidir. Dolayısıyla, ifade: Güçlü rüzgarlara karşı sağlam duran görkemli, uzun Kelt haçlarını resmediyor. Haçların, bu tür haçların belirleyici bir özelliği olan, yüksekliklerine kıyasla daha kısa kollara sahip olduğunu gösteriyor. Bu betimleme bir karşıtlık duygusu yaratıyor: Şiddetli deniz rüzgarı ve doğanın görünmez gücü. Onlara karşı duran dirençli ve sarsılmaz yüksek haçlar. Haçların kısa kolları da sahneye bir gizem veya antik sembolizm dokunuşu katabilir.

Karanlık tepelerden geldi, kıyı boyunca aktı, gün batımının kızıl ateşlerini söndürdü ve çekilen gelgiti takip ederek denize doğru ilerledi. Rüzgâr güneşle birlikte dindi, geride çılgın bir deniz ve harap bir gökyüzü bıraktı. Evin üzerindeki gökler siyah paçavralarla kaplanmış, yer yer ateşten iğnelerle tutturulmuş gibiydi. Bu akşam kendi işçilerinin uşağı olan Madam Levaille onları ayrılmaya ikna etmeye çalıştı. "Benim gibi yaşlı bir kadının bu geç saatte yatakta olması gerekir," diye tekrarladı nezaketle. Taş ocağı işçileri içti ve daha fazlasını istedi. Sanki bir tarlanın karşı tarafında konuşuyorlarmış gibi masanın üzerinden bağırdılar. Bir uçta dördü kart oynuyor, sert parmaklarıyla tahtaya vuruyor ve her atışta küfrediyordu. İçlerinden biri, gözlerini kaçırmış bir halde oturuyor, durmadan tekrarladığı bir şarkının ölçülerini mırıldanıyordu. Diğer iki kişi, bir köşede, bir kadın hakkında gizli ve şiddetli bir şekilde tartışıyorlardı; birbirlerinin gözlerine, sanki onları sökmek isterlermiş gibi bakıyorlar, ama gizliden gizliye şiddet ve cinayet vaat eden fısıltılarla, bastırılmış sözcüklerden oluşan zehirli bir mırıltıyla konuşuyorlardı. . İçerideki atmosfer bıçakla dilimlenebilecek kadar yoğundu. Uzun odada yanan üç mum, küllerde sönen kıvılcımlar gibi kırmızı ve donuk parlıyordu.

O geç saatte demir mandalın hafif tıklaması bir gök gürültüsü kadar beklenmedik ve şaşırtıcıydı. Madam Levaille bir likör bardağının üzerinde tuttuğu şişeyi bıraktı; oyuncular başlarını çevirdiler; fısıldanan tartışma sona erdi; sadece şarkıcı kapıya şöyle bir baktıktan sonra kayıtsız bir yüzle mırıldanmaya devam etti. Susan kapı eşiğinde belirdi, içeri girdi, kapıyı çarparak kapattı ve sırtını kapıya yaslayarak yarı yüksek sesle sadece şunu söyledi:

"Anne!"

Şişeyi tekrar eline alan Madam Levaille sakin bir sesle şöyle dedi: “İşte buradasın kızım. Nasıl bir durumdasın!” Şişenin boynu bardağın kenarında çınlıyordu, çünkü yaşlı kadın irkilmişti ve çiftliğin alev aldığı fikri aklına gelmişti. Kızının ortaya çıkışının başka bir sebebini düşünemiyordu.

Sırılsıklam ve çamurlu Susan, odanın tamamı boyunca uzak uçtaki adamlara baktı. Annesi sordu:

"Ne oldu? Tanrı bizi felaketlerden korusun!”

Susan dudaklarını oynattı. Ses gelmedi. Madam Levaille kızının yanına geldi, onu kolundan tuttu, yüzüne baktı.

"Tanrı aşkına," dedi titrek bir sesle, "sorun ne? Çamurda yuvarlanıyordun. . . . Neden geldin? . . . Jean nerede?”

Adamların hepsi ayağa kalkmış, donuk bir şaşkınlıkla bakarak yavaşça yaklaşmışlardı. Madam Levaille kızını kapıdan uzaklaştırdı, duvara yakın bir koltuğa oturttu. Sonra şiddetle adamlara döndü:

"Bu kadar yeter! Dışarı çıkın, siz diğerleri! Kapatıyorum."

İçlerinden biri koltuğa yığılmış Susan'a bakarken şunları mırıldandı: "O - denebilir ki - yarı ölü."

Madam Levaille kapıyı ardına kadar açtı.

"Çıkın! Marş marş!" diye bağırdı, gergin bir şekilde titriyordu.

Adamlar aptalca gülerek gecenin karanlığına daldılar. Dışarıda iki Lothario yüksek sesle bağırmaya başladı[7]. Diğerleri hep birlikte konuşarak onları

---

7 "The Two Lotharios" kelimesi, çapkın ve cazip iki erkek anlamına gelir. "Lothario" kelimesi, 18. yüzyılda İngiliz edebiyatında popüler hale gelen ve genellikle yaşlı ve ahlaksız bir çapkın olarak tasvir edilen bir karakter olan Giacomo Casanova'dan türemiştir. Zamanla "Lothario" kelimesi, ahlaksız ve cazip bir adamı tanımlamak için daha genel bir terim haline gelmiştir. "The

sakinleştirmeye çalıştılar. Sıkı bir düğüm halinde sendeleyerek birbirlerine aptalca itiraz eden adamlarla birlikte gürültü yolun yukarısına doğru uzaklaştı.

"Konuş, Suzan. Nedir? Konuş!", diye sordu, ısrarla... Kapı kapatılır kapatılmaz, Madam Levaille yalvardı. Susan masaya bakarak bazı anlaşılmaz sözler söyledi. Yaşlı kadın ellerini başının üstünde çırptı, bıraktı ve kızına kederli gözlerle bakarak durdu. Kocası, ölmeden önce birkaç yıldır "aklını kaybetmişti" ve şimdi kızının delirdiğinden şüphelenmeye başlamıştı.

“Jean nerede olduğunu biliyor mu? Jean nerede?”

"O bilir . . . Öldü."

"Ne!" diye bağırdı yaşlı kadın. Yaklaştı ve kızına baktı ve üç kez tekrarladı: “Ne diyorsun? Sen ne diyorsun? Sen ne diyorsun?"

Susan, kendisini seyreden Madam Levaille'in önünde kuru gözlerle ve taş gibi oturuyordu; evin sessizliğine tuhaf, açıklanamaz bir korkunun sindiğini hissediyordu. Kısa bir süre içinde beklenmedik ve nihai bir şeyle karşı karşıya kaldığını anlamak dışında, haberi pek fark etmemişti. Herhangi bir açıklama istemek aklına bile gelmedi. Şöyle düşündü: Kaza - korkunç bir kaza - kafa kan içinde- çatı katındaki kapaktan düştü. . . . Dikkati dağılmış ve dilsiz bir halde, yaşlı gözlerini kırpıştırarak orada kaldı.

Aniden Susan şöyle dedi:

"Onu öldürdüm."

Anne bir an neredeyse nefes almadan, ama sakin bir yüz ifadesiyle hareketsiz durdu. Bir sonraki saniye bir çığlık attı:

Two Lotharios" ifadesi, genellikle aynı anda birden fazla kadınla flört eden veya ilişki yaşayan iki adamdan bahsetmek için kullanılır. Bu ifade, aynı zamanda romantik başarılarıyla tanınan iki arkadaş veya iki rakipten bahsetmek için de kullanılabilir.

“Seni zavallı deli kadın. . . boynunu kesecekler. . . .”

Jandarmaların eve girip kendisine: “Kızınızı istiyoruz; teslim et onu:” jandarmalar.. görev başındaki adamların sert yüzleriyle. Tuğgenerali iyi tanıyordu; eski bir dosttu, tanıdık ve saygılıydı ve içtenlikle şöyle diyordu: "Sağlığınıza, Madam!" arkadaşları için sakladığı özel şişedeki küçük konyak bardağını dudaklarına götürmeden önce. Ve şimdi! . . . Kafasını kaybediyordu. Sanki acilen ihtiyaç duyulan bir şeyi arıyormuş gibi oraya buraya koşturdu; sonra bundan vazgeçti, odanın ortasında hareketsiz durdu ve kızına bağırdı.

"Neden? Söyle! Söyle! Neden?"

Diğeri ise tuhaf ilgisizliğinden kurtulmuş gibi görünüyordu.

"Taştan mı yapıldığımı sanıyorsun?" diye bağırdı ve annesine doğru yürüdü.

"HAYIR! Bu imkansız . . .” dedi Madam Levaille, ikna olmuş bir ses tonuyla.

Susan ona alev alev bakan gözlerle, "Gidip gör anne," diye karşılık verdi. “Cennette para yok, adalet yok. HAYIR! . . . Bilmiyordum. . . . Benim kalbim yok mu sanıyorsun? İnsanların benimle alay ettiğini, bana acıdığını, beni merak ettiğini hiç duymadığımı mı sanıyorsun? Bazılarının beni nasıl andığını biliyor musun? Aptalların annesi; lakabım buydu! Ve çocuklarım beni asla tanımayacak, benimle asla konuşmayacak. İnsanlar hiçbir şey bilmeyeceklerdi; ne insanlar ne de Tanrı. Ben dua etmedim mi? Ama Meryem Ana beni duymadı[8]. Anne! . . . Kim lanetlendi; ben mi yoksa ölen adam mı? Ha? Söyle bana. Kendime dikkat ettim. Tanrı'nın öfkesine karşı gelip evimi kendilerini besleyen eli bilen hayvanlardan daha

---

8 "The Mother of God" ifadesi Hristiyan inancında Meryem Ana'yı tanımlamak için kullanılır.

kötü şeylerle dolduracağımı mı sanıyorsun? Gece kilisenin kapısında kim küfür etti? Ben miydim? . . . Sadece ağladım ve merhamet için dua ettim. . . ve laneti günün her anında hissediyorum; onu sabahtan akşama kadar etrafımda görüyorum. . . Talihsizliğimi ve utancımı telafi etmek için onları hayatta tutmalıyım. Ve o gelecekti. Ona ve Tanrı'ya merhamet etmesi için yalvardım. . . . HAYIR! . . . O zaman göreceğiz. . . . Bu akşam geldi. Kendi kendime düşündüm: 'Ah! Tekrar!' . . . Uzun makasım yanımdaydı. Bağırdığını duydum. . . Onu yakınlarda gördüm. . . . Yapmalıyım... yapmalı mıyım? . . . O zaman al! . . . Ve onu göğüs kemiğinin üzerinden boğazına vurdum. . . . Onun iç geçirdiğini bile duymadım. . . . Onu ayakta bıraktım. . . . Bu az önceydi. Buraya nasıl geldim bilmiyorum?"

Madam Levaille ürperdi. Sırtından, kalın kollarından aşağıya doğru bir soğuk dalgası indi ve durduğu yerde hafifçe onu yere vurmasına neden oldu. Geniş yanaklarındaki, ince dudaklarının üzerindeki, sabit, yaşlı gözlerinin kenarlarında yer alan kırışıklıkların arasındaki tüyleri diken diken oldu. Kekeledi...

"Seni kötü kadın, beni utandırıyorsun. Ama orada! Her zaman babana benziyordun. Sana ne olacağını düşünüyorsun? . . diğer dünyada? Burada . . . Ah sefalet!"

O an çok ateşliydi. İçinin yandığını hissetti. Terli ellerini ovuşturdu ve birdenbire büyük bir aceleyle büyük şalını ve şemsiyesini aramaya başladı, hararetle, odanın ortasında durup dalgın ve soğuk bir bakışla onu takip eden kızına bir kez bile bakmadı.

"Bundan daha kötüsü olamaz" dedi Susan.

Elinde şemsiyesi ve şalını yerde sürükleyen annesi derinden inledi.

"Rahibin yanına gitmeliyim," diye patladı tutkuyla. "Doğruyu söyleyip söylemediğini bile bilmiyorum! Sen korkunç bir kadınsın. Seni nerede olursan ol bulacaklar.

Burada kalabilirsin ya da gidebilirsin. Bu dünyada sana yer yok."

Artık yola çıkmaya hazır olmasına rağmen, şişeleri rafa koyarak, karton kutuların kapaklarını titreyen elleriyle kapatmaya çalışarak amaçsızca odada dolaştı. Ne zaman düşüncelerinin bulanıklığından bir anlığına duyduklarının gerçek anlamı ortaya çıksa, ne yazık ki kafasını parçalara ayırmadan beyninde bir şeyin patladığını sanıyordu ve bu da onu rahatlatıyordu. Farkında olmadan mumları birer birer üfledi ve karanlık karşısında korkunç bir şekilde irkildi. Bir bankın üzerine düştü ve sızlanmaya başladı. Bir süre sonra sustu ve neredeyse hiç göremediği kızının hareketsiz, dimdik, başka hiçbir yaşam belirtisi göstermeyen nefes alışını dinledi. Nihayet o dakikalarda hızla yaşlanıyordu. Ölümcül soğuk bir sıtma nöbetiyle sarsılmış biri gibi, dişlerin çıngırağıyla kesilmiş, dengesiz bir ses tonuyla konuşuyordu.

“Keşke ölseydin. Bir daha asla yaşlı kafamı güneşte göstermeye cesaret edemeyeceğim. Aptal çocuklardan daha kötü talihsizlikler vardır. Keşke benim için basit bir şekilde doğmuş olsaydın, seninki gibi. . . .”

Kızının siluetinin bir pencerenin soluk ve kurşuni berraklığının önünden geçtiğini gördü. Sonra bir anlığına kapı eşiğinde belirdi ve kapı çınlayarak açıldı. Madam Levaille sanki uzun bir kabusun gürültüsünden uyanmış gibi dışarı fırladı.

"Susan!" diye kapı eşiğinden bağırdı.

Uzun bir süre, kumların üzerindeki kayalık sahilin eğiminden aşağıya doğru bir taşın yuvarlandığını duydu. Bir eli evin duvarında, ihtiyatlı bir şekilde ileri doğru bir adım attı ve boş körfezin pürüzsüz karanlığına baktı. Bir kez daha ağladı:

"Susan! Orada kendini öldüreceksin."

Taş karanlıkta son adımını atmıştı ve artık hiçbir şey duymuyordu. Ani bir düşünce onu boğmuş gibiydi ve bir daha aramadı. Çukurun kara sessizliğine sırtını döndü ve sanki belki de ömrünün sonuna kadar sürecek umutsuz bir yolculuğa başlamış gibi, kasvetli bir kararlılıkla tökezleyerek Ploumar'a doğru yola çıktı. Resiflerin üzerinden yuvarlanan dalgaların kasvetli ve periyodik gürültüsü onu, tarlaların kasvetli yalnızlığını koruyan yüksek çitlerin arasından iç kesimlere doğru takip ediyordu.

Susan kapının önünde keskin bir şekilde sola saparak hızla dışarı çıkmış ve yokuşun kenarında bir kayanın arkasına çömelmişti. Yerinden çıkan bir taş, takırdayarak aşağı doğru yuvarlandı. Madam Levaille seslendiğinde Susan, kımıldayacak cesareti gösterseydi, elini uzatarak annesinin eteğine dokunabilirdi. Yaşlı kadının uzaklaştığını gördü ve gözlerini kapatıp yan tarafını kayanın sert ve engebeli yüzeyine dayayarak hareketsiz kaldı. Bir süre sonra, kayaların arasındaki yoğun karanlığın içinde, gözleri sabit, ağzı açık, tanıdık bir yüz belirdi. Hafif bir çığlık attı ve ayağa kalktı. Yüz ortadan kayboldu ve onu taş yığınlarının vahşi doğasında nefes nefese ve titrer vaziyette yalnız bıraktı. Ama dinlenmek için tekrar çömelip başını kayaya dayadığında, yüz geri geldi, çok yaklaştı, daha bir dakika önce ölüm yüzünden yarıda kalan konuşmayı bitirmeye hevesli görünüyordu. Hızla ayağa kalktı ve şöyle dedi: "Git buradan, yoksa tekrar yapacağım." Nesne sallandı, sağa sola sallandı. Bir o yana bir bu yana hareket etti, geri çekildi, ona bağırdığını hayal etti ve gecenin kesintisiz sessizliği karşısında dehşete düştü. Eşiğinde sendeledi, ayaklarının altındaki dik eğimi hissetti ve kendini ani bir düşüşten kurtarmak için körü körüne aşağı koştu. Kıyı şeridi uyanmış gibiydi; çakıl taşları onun önünde

yuvarlanmaya başladı, onu yukarıdan takip etti, her iki yanından da onunla birlikte aşağıya doğru aktı, giderek artan bir takırtıyla yanından geçti. Gecenin huzur veren sessizliğinde bir dedikoduya dönüşen gürültü arttı, sürekli ve şiddetliydi, sanki taşlı kumsal körfeze doğru yuvarlanmaya başlamış gibiydi. Susan'ın ayakları onunla birlikte aşağı doğru iniyormuş gibi görünen yokuşa neredeyse değmiyordu. En altta tökezledi, ileri fırladı, kollarını iki yana açtı ve ağır bir şekilde düştü. Hemen ayağa fırladı ve hızla dönüp geriye baktı; sımsıkı tuttuğu elleri, düşerken kavradığı kumla doluydu. Yüz oradaydı, mesafesini koruyordu, gecenin karanlığında soluk bir leke oluşturan kendi parlaklığıyla görülebiliyordu. "Git buradan!" diye bağırdı; acıyla, korkuyla, onu susturamayan, gözünün önünden uzak tutamayan o faydasız darbenin yarattığı öfkeyle haykırdı. Şimdi ne istiyordu? Ölmüştü. Ölü adamların çocukları olmaz. Onu hiç yalnız bırakmayacak mıydı? Bunun üzerine çığlık attı; uzattığı ellerini salladı. Sanki aralık dudaklarının nefesini hissediyordu ve uzun bir cesaret kırıklığı ile çığlık atarak körfezin dibindeki düzlükten kaçtı.

Vücudunun gösterdiği çabanın farkında olmadan hafifçe koştu. Körfez dolduğunda, mavi suların ışıltılı yüzeyinde, batık kiliselerin sivri kuleleri gibi görünen yüksek, keskin kayalar, muazzam bir hızla karaya doğru yanından süzülerek geçiyordu. Solda, uzakta parlayan bir şey görebiliyordu: dar gölgelerin merkezin etrafında bir tekerleğin parmaklıkları gibi döndüğü geniş bir ışık diski. Bir sesin ona seslendiğini duydu: "Hey! Orada!" ve vahşi bir çığlıkla cevap verdi. Yani henüz arayabilirdi! Durması için arkasından sesleniyordu. Asla! . . . Geceyi yarıp geçerek, fenerlerinin etrafında duran, o kaçan gölgeden gelen dünya dışı çığlık karşısında korkudan felce uğrayan deniz yosunu toplayıcılarından oluşan şaşkın grubun

yanından geçti. Adamlar dirgenlerine yaslanmış ona korkuyla bakıyorlardı. Bir kadın dizlerinin üzerine çöktü ve haç çıkararak yüksek sesle dua etmeye başladı. Yırtık eteği sümüksü deniz yosunuyla dolu küçük bir kız, sırılsıklam yükünü ışığı taşıyan adama doğru sürükleyerek umutsuzca ağlamaya başladı. Birisi şöyle dedi: “O şey denize doğru koştu.” Başka bir ses haykırdı: “Ve deniz geri geliyor! Yayılan su birikintilerine bakın. Duyuyor musun - kadın - orada! Uyan!" Birkaç ses birlikte bağırdı. “Evet, hadi gidelim! Lanetli şeyi bırakın denize gitsin!” Işığın etrafından dolaşarak ilerlediler. Aniden bir adam yüksek sesle küfretti. Gidip sorunun ne olduğuna bakacaktı. Bu bir kadın sesiydi. Gidecekti. Kadınlardan tiz protestolar geldi, ama adam gruptan ayrılarak koşmaya başladı. Arkasından, korkmuş seslerle onu çağırdılar. Aşağılayıcı ve alaycı bir ses karanlığın içinden onlara karşılık verdi. Bir kadın inledi. Yaşlı bir adam ciddi bir tavırla şöyle dedi: "Böyle şeyler kendi haline bırakılmalı." Yumuşak kumda ayaklarını sürüyerek ve Millot'un hiçbir şeyden korkmadığını, bir dini olmadığını ama bir gün bunun sonunun kötü olacağını fısıldayarak yavaş yavaş ilerlediler.

Susan, Kuzgun adasının yanında gelgitle karşılaştı ve ayakları suda, nefes nefese durdu. Mırıltıyı duydu ve denizin soğuk okşamasını hissetti ve artık daha sakin olduğundan, bir yanda Kuzgun'un kasvetli ve şaşkın kütlesini, diğer yanda kuru zeminin üzerinde kalan ve her gelgitte Fougere Körfezi'ndeki Molene kumlarının uzun beyaz çizgisini görebiliyordu.. Döndü ve uzakta, gökyüzünün yıldızlı arka planı boyunca sahilin düzensiz siluetini fark etti. Üstünde, neredeyse ona dönük olan Ploumar Kilisesi'nin kulesi görünüyordu; Karanlıkta yükselen ve yıldızların kümelenmiş ışıltısını işaret eden ince ve uzun bir piramit. Garip bir şekilde kendisini sakin

hissediyordu. Nerede olduğunu biliyordu ve oraya nasıl ve neden geldiğini hatırlamaya başladı. Yanındaki pürüzsüz belirsizliğe baktı. Yalnızdı. Orada hiçbir şey yoktu; yakınında ne canlı ne de ölü hiçbir şey yok.

Gelgit sessizce yaklaşıyor, kum tepeleri arasında karaya doğru uzanan garip derelerin sabırsız kollarını ortaya çıkarıyordu. Gecenin karanlığında havuzlar gizemli bir hızla büyürken, henüz uzaktaki büyük deniz, belirsiz ufuk çizgisi boyunca düzenli bir ritimle uğulduyordu. Susan etrafta şefkatle mırıldanan sudan çıkamadan birkaç metre geriye doğru sıçradı ve aniden kin dolu bir gurultuyla neredeyse onu ayağa kaldıracaktı. Kalbi korkuyla küt küt atıyordu. Burası ölmek için fazla büyük ve boştu. Yarın ona istediklerini yapacaklardı. Ama ölmeden önce onlara, siyah elbiseli beylere hiçbir kadının dayanamayacağı şeyler olduğunu söylemesi gerekiyordu. Bunun nasıl olduğunu açıklamalıydı. . . . Bir su birikintisine sıçradı, beline kadar ıslandı, umursamayacak kadar meşguldü. . . . Açıklamalıydı. “Her zamanki gibi geldi ve şöyle dedi: ‘Bu toprakları tanımadığım Morbihanlılara mı bırakacağımı sanıyorsunuz? Yapıyor musun? Göreceğiz! Hadi gel, seni talihsiz yaratık!' Ve kollarını uzattı. Sonra beyler, dedim ki: 'Tanrı'nın önünde asla!' O da avuçlarını açarak bana doğru yürüdü: 'Beni tutacak bir Tanrı yok! Anlıyor musun, seni işe yaramaz leş. Ne istersem onu yaparım.' Ve beni omuzlarımdan tuttu. Sonra ben beyler, yardım için Tanrı'ya seslendim ve bir dakika sonra o beni sarsarken, elimde uzun makasımı hissettim. Gömleğinin düğmeleri açıktı ve mum ışığında boğazının çukurunu gördüm. ‘Bırak!’ diye bağırdım. Omuzlarımı eziyordu. O güçlüydü, benim adamım öyleydi! Sonra düşündüm: Hayır! . . . Yapmak zorunda mıyım? . . . O halde al!—ve oyuk yere vurdum. Düştüğünü hiç görmedim. . . . Yaşlı baba asla başını

çevirmedi. O sağır ve çocuksudur, beyler. . . . Düştüğünü kimse görmedi. Koşarak dışarı çıktım. . . Kimse görmedi. . . .”

Kuzgun'un kayaları arasında çabalıyordu ve şimdi kendini nefes nefese, kayalık adacığın ağır gölgeleri arasında dururken buldu. Kuzgun, devasa ve kaygan taşlardan oluşan doğal bir iskeleyle ana karaya bağlanıyor. Eve bu şekilde dönmeyi düşünüyordu. Hala orada mı duruyordu? Evde. Ev! Dört aptal ve bir ceset. Geri dönüp açıklama yapması gerekiyor. Herkes anlardı. . . .

Aşağıda gece ya da deniz belirgin bir şekilde hissediliyor gibiydi:

"Aha! Sonunda seni görüyorum!

Kaydı, kaydı, düştü; ve ayağa kalkmaya çalışmadan dinledi, dehşete düştü. Ağır bir nefes sesi ve tahta takunyaların takırtısını duydu. Durdu.

"Nereden geçtin sen?" dedi görünmez bir adam boğuk bir sesle.

Nefesini tuttu. Sesi tanıdı. Onun düştüğünü görmemişti. Onu orada ölü olarak mı takip ediyordu, yoksa... . . canlı?

Kafasını kaybetti. Yattığı yarıktan, "Asla, asla!" diye bağırdı.

"Ah! Hala oradasın. Bana güzel bir dans ettirdin. Bekle güzelim, tüm bunlardan sonra nasıl göründüğünü görmeliyim. Bekle. . . .”

Millot tökezliyor, gülüyor, saf tatminden dolayı anlamsızca küfrediyordu, o gece uçuşuna koştuğu için kendinden memnundu. “Sanki hayalet diye bir şey varmış gibi! Bah! Bu aptallara göstermek için yaşlı bir Afrikalı asker gerekti. . . . Ama merak uyandırıcıydı. O da kimdi?”

Susan çömelerek dinledi. Bu ölü adam onun için geliyordu. Kaçış yoktu. Taşların arasında ne kadar da gürültü yapıyordu. . . . Önce başının, sonra omuzlarının

kalktığını gördü. Uzun boyluydu; kendi erkeği! Uzun kolları dalgalanıyordu ve sesi biraz tuhaf geliyordu. . . makas yüzünden. Hızla dışarı çıktı, geçidin kenarına koştu ve geri döndü. Adam yüksek bir taşın üzerinde hareketsiz duruyordu, gecenin ölü karanlıklarında gökyüzünün parıltısından uzaklaşıyordu.

"Nereye gidiyorsun?", kabaca aramaktaydı.

"Eve!" diye cevap verdi. ve onu dikkatle izliyordu. Başka bir kayanın üzerine uzun ve beceriksiz bir sıçrayış yaptı ve kendini dengeleyerek tekrar durdu ve şöyle dedi:

"Ha! Ha! Peki, ben de seninle geliyorum. En azından bunu yapabilirim. Ha! Ha! Ha!"

Gözleri beyninin derinliklerinde yanan korlar haline gelinceye kadar ona baktı, ama yine de o iyi bilinen yüz hatlarını ayırt etme konusunda ölümcül bir korku içindeydi. Aşağıda deniz, sürekli ve hafif bir şıpırtıyla kayalara yumuşak bir şekilde vuruyordu.

Adam bir adım daha ilerleyerek şöyle dedi:

"Senin için geliyorum. Ne düşünüyorsun?"

Titredi. Kendisi için geliyor! Kaçış yoktu, huzur yoktu, umut yoktu. Umutsuzca etrafına baktı. Aniden tüm gölgeli sahil, bulanık adacıklar ve gökyüzünün kendisi yaklaşık iki kez sallandı, sonra durdu. Gözlerini kapattı ve bağırdı:

"Ben ölene kadar bekleyemez misin?"

Bu dünyada peşini bırakmayan o gölgeye karşı şiddetli bir nefretle sarsılmıştı; başkalarının çocukları gibi bir mirasçıya duyduğu özlem, ölümün bile dindiremediği bir duyguydu.

"Hey! Ne?" dedi Millot, ihtiyatlı bir şekilde mesafesini koruyarak. Kendi kendine şöyle diyordu: “Dikkat et! Biraz çılgın. Yakında bir kaza olur.

Çılgınca devam etti...

"Ben yaşamak istiyorum. Bir hafta boyunca, bir gün boyunca yalnız yaşamak. Onlara açıklama yapmalıyım. . . . Yaşadığım sürece bana dokunmana izin vermektense seni parçalara ayırırdım, seni yirmi kez öldürürdüm. Seni daha kaç kez öldürmem gerekiyor, seni kafir! Şeytan seni buraya gönderiyor. Ben de lanetlendim!”

"Gelin," dedi Millot, paniğe kapılmış ve uzlaşmacı bir tavırla. “Tamamen hayattayım! . . . Aman Tanrım!"

"Yaşıyorum!" diye bağırmıştı. ve sanki adacık ayaklarının altından kaymış gibi gözlerinin önünden kayboldu. Millot ileri atıldı ve çenesi kenara gelecek şekilde yere düştü. Çok aşağılarda kadının mücadeleleriyle beyazlaşan suyu gördü ve sanki kayanın dik yüzü boyunca yukarıya doğru fırlayan ve doğrudan yüksek ve duygusuz gökyüzüne doğru süzülen tiz bir yardım çığlığı duydu.

Madam Levaille, kalın bacaklarını uzatmış, yaşlı ayakları siyah kumaş ayakkabılarıyla yukarı kalkmış, tepenin yamacındaki kısa çimenlerin üzerinde kuru gözlerle oturuyordu. Takunyaları yakında duruyordu ve daha uzakta şemsiyesi, mağlup bir savaşçının elinden düşen bir silah gibi solmuş çimenlerin üzerindeydi. At sırtında, eldivenli eli uyluğunda olan Chavanes Markisi, inleyerek güçlükle ayağa kalkan kadına baktı. Deniz yosunu arabalarının dar yolunda dört adam Susan'ın cesedini bir el arabası üzerinde taşıyordu, diğer birkaç kişi de kayıtsızca arkalarında geziniyordu. Madam Levaille geçit törenine göz kulak oldu. "Evet, Mösyö le Marquis," dedi tarafsız bir şekilde, her zamanki makul, yaşlı bir kadına özgü sakin ses tonuyla. "Bu dünyada talihsiz insanlar var. Tek çocuğum vardı. Sadece bir! Ve onu kutsal toprağa gömmeyecekler!”

Gözleri aniden doldu ve geniş yanaklarından kısa bir gözyaşı yağmuru süzüldü. Şalını iyice kendine çekti. Marki eyerinde hafifçe eğildi ve şöyle dedi:

"Çok üzücü. Bütün sempatimi taşıyorsun. Cure'le konuşacağım. Tartışmasız bir şekilde deliydi ve düşüşü tesadüfiydi. Millot bunu açıkça söylüyor. İyi günler, madam.”

Ve kendi kendine düşünerek hızla uzaklaştı: "Bu yaşlı kadını o aptalların koruyucusu ve çiftliğin yöneticisi olarak atamalıyım. Burada diğer Bacadous'lardan birinin, muhtemelen kızıl bir cumhuriyetçinin, komünümü yozlaştırmasından çok daha iyi olurdu."